

GENF — BUDAPEST

GENFNEK SAJÁTOSSÁGA, hogy az ősz közeledtével sűrű, piszkosszínű ködtenger üli meg. Ködtenger, mely a maga fárasztó egyhangúságával, hetekig tartó mozdulatlanságával nyomasztóan hat testre, lélekre egyaránt s mely minden irányban egyformán elzárva a szemhatárt, nem is sejteti, hogy mögötte a természetnek mily ragyogó, változatos panorámája rejlik. Változást időnként csak a kegyetlenül metsző északkeleti szélnek — nevezhetnők genfi bórának is — váratlanul érkező vad rohama idéz elő. Támadására rongyokként szakadnak szét a felhők, és előtűnik a nap életet fakasztó fényével, felhasad az ég optimizmusra készítő sötétben kéklő mélységével és szabadon áramlik a tüdőbbe a nedves páratartalmától megszabadult levegő éltető, üde frissességével.

Ugyanez a felhőtenger látszik eltakarni sokak szeme előtt a Népszövetségnek Genfben kifejtett tevékenységét is s most, hogy a magyar-jugoszláv ellentét felkorbácsolta vihar hatására megszakadt a ködfal és — úgy érzem — Magyarország közvéleménye az eddiginél nagyobb figyelemmel és érdeklődéssel fordul a nemzetközi politika eme központja felé, felhasználom az alkalmat bizonyos eszmék tisztázására, mert akkor, amikor egy nemzet történelmének egyik legsúlyosabb, minden fiának minden energiáját igénybe vevő korszakát éli, perdöntő fontosságú, hogy az eseményekre irányító hatással bíró tényezőket a maguk való jelentősége szerint ítélje meg és értékelje.

A Népszövetségnek a világháború befejezése után való létrejöttében mindenesetre igen fontos tényező volt belátása annak, hogy egy modem háború, irtózatos pusztításaival, minden gazdasági rendnek évtizedekre szóló megbontásával és a társadalomnak gyökeréig való megbolygatásával, egyformán végzetes győztesre és legyőzöttre egyaránt. Újabb háború, újabb megpróbáltatás eresztékeiben lazítaná meg minden nemzet polgári társadalmát és így a minden élőlényt egyformán jellemző létfenntartási ösztönnek volt megnyilvánulása, amikor mindjárt e béke első perceiben életrehívtak egy intézményt, amely ha nem küszöböli is ki véglegesen a háborút, — ennek ideje, sajnos még nem érkezett el — de minden erejével azon van, hogy a lehetőségig csökkentse a nemzetközi konfliktusoknak fegyveres összeütközésben való kirobbanását.

És nem kell hinni, hogy a népszövetségi elvek új, rejtett célokat szorgáló mesterséges kitalálások lennének. Amit a modem időkben

például Frobenius akként fejezett ki, hogy ellentétben az ókorral és a középkorral, amikor egymástól független kultúrák alakulhattak ki, a mai kultúrák összefüggő szerves egységet alkotnak, hatásuk kölcsönös és a kultúrák e zenekarában a melódia csak akkor lesz tökéletes, ha mindegyik művész is tökéletesen játszik a maga hangszerén — ugyanezt a gondolatot sok évszázaddal ezelőtt Yung-Kang, Konfucius egyik tanítványa a következőképp szólaltatta meg: „Egy zűrzavaros világban mindenki őszintén szolgálja saját szűkebb törzse érdekeit, ellenben nincsen érdeke a többi törzsek érdekei iránt. A fejlődés újabb fokán érdekközösség nyilvánul meg az ország valamennyi lakója között, ellenben ellenséges érzülettel viseltetnek a más országok lakói iránt. A fejlődésnek legfelsőbb foka, amikor minden nemzet, legyen kicsiny vagy nagy, szomszédos vagy távolfekvő, a civilizációnak egyforma fokára emelkedve, egyformán tekintettel van a többi nemzetek érdekeire is és minden nemzet minden polgára egyformán becsületes ember módjára viselkedik“.

Ma, úgy mondhatjuk, az emberiség belépett a fejlődés harmadik stádiumának kezdeti állapotába, amikor mindinkább elismeri, hogy a politikai életben a családi és nemzeti érdekeken kívül (és nem felül) tekintettel kell lennie egy harmadik érdekre is: a többi nemzetek érdekére. Ennek a felismerésnek volt egyik kifejezője a Népszövetség megalkotása, mint olyan intézményé, mely hivatva van a nemzetek érdekeit a közösség érdekében koordinálni, összhangba hozni. A genfi „nemzetköziség“ e szerint megértése annak, miképpen befolyásolják egyéni életünket és országunk életét azok a politikai, gazdasági és társadalmi problémák, amelyeknek nemzetközi jellege ma már letagadhatatlan. És amikor a Népszövetség ezt a felfogást népszerűsíteni igyekszik, nem óhajt mást, mint rászoktatni a felnövekvő újabb nemzedékeket annak belátására, hogy a „nemzetközi együttműködés“ a természetes és egyedül célravezető eljárás a világ ügyeinek intézésére.

A „nemzetközi együttműködés“ helyes értelmezése szerint tehát:

1. Minden országnak egyformán érdeke, hogy felkeltse lakosságának érdeklődését a világ ügyeinek folyása, azaz korunk története iránt.

2. A napi eseményeket mindig a világ eseményeinek perspektívájába beállítottan kell tekinteni. A magyar gazda már hozzászokott ahhoz, hogy amikor a búza árának alakulására kíváncsi, elsősorban a csikágói, winnipegi, rotterdami vagy liverpooli gabonatőzsdék jegyzéseit vegye figyelembe. Ugyanígy vagyunk minden egyéb téren, mert alig van életünknek oly fontos problémája, mely ne a világ eseményeinek lenne függvénye.

3. Életünk, minden vonatkozásában, az emberi társadalom együttműködésén alapul. Aminthogy egy család sem kapcsolhatja ki teljesen magát a nemzet életéből, azonképp egy nemzet sem élhet független, teljesen különálló életet a nemzetek egyetemének életétől.

4. „Nemzetközi együttműködés“ távolról sem jelenti a nemzeti sajátosságok elnyomására irányuló törekvést. Nagy tévedése a magyar közvéleménynek, amikor a „genfi nemzetköziség“-ben a nemzeti érzés ellenlábását látja. A genfi nemzetköziség csupán a különböző

nemzeti kultúrák és nemzeti törekvések harmóniáját óhajtja biztosítani és az „egyéniiséget“ éppen úgy tiszteli a nemzetben, mint ahogy tiszteljük azt az egyénben. Szavaim mellett talán elegendő, ha idézem Alfred Zimmern egyetemi tanárnak, a népszövetségi eszme egyik legaktívabb apostolának következő szavait: „Ami az emberben az egyéniiség, ugyanaz egyes embercsoportoknál a nemzeti érzés. És minél erősebb valamely ember egyéniisége, annál érdekesebbnek, annál értékesebbnek tekintjük őt. Ebből a megállapításból kifolyóan a nevelést sem lehet standardizálni, mert megölnék lényegét, elpusztítanék nemcsak a virág pompázó külsejét, de tönkre termők magát a virágot is“.

5. Végül, a genfi nemzetköziségnek békére való törekvése, pacifizmusa nem egyenlő defetizmussal, nemzeti jogokról való gyáva lemondással. Az a nemzedék, mely szemtanúja, szenvedő fele volt a legutolsó nagy háború szörnyűségeinek, amely soraiból kidőlni látott tízmillió életerős, jobb sorsra érdemes, javakorabeli férfit, s amely elpusztulni látott 3062 várost és községet, félmilliót meghaladó épületet és házat, húszezer ipari vállalatot és majdnem kétmillió hektár terjedelmű megművelt termőföldet, a gazdasági és pénzügyi összeomlásokkal járó egyéb óriási károkról nem is beszélve, az a nemzedék őszintén törekedhetik arra, hogy a háborúk megismétlődésének lehetőségét a jövőt illetően minél szűkebb korlátok közé szorítsa. A Népszövetség célkitűzése elsősorban arra irányul, hogy megpróbálja békés módon levezetni a háborúval fenyegető ellentétet s ha csak egy esetben sikerül megakadályoznia nagyobb világgégés újabb kitörését — s talán nem tévedünk, ha a Tanács legutolsó ülészakát ily korszakos jelentőségű tevékenységnek tekintjük, — ezzel már létezését igazolta.

MI TEHÁT VOLTAKÉPPEN a Népszövetség? Nem egyéb, mint független államok társulása bizonyos, a Népszövetség alapokmányában lefektetett és körvonalazott feladatkör elvégzésére. Ez a feladatkör elsősorban politikai, de nem kevésbé jelentős az a tevékenysége, mellyel az emberiség elé tornyosuló gazdasági, pénzügyi és szociális problémákat óhajtja a kor szellemének megfelelően megoldani. Növeli jelentőségét az a tény, hogy a Népszövetség két legfőbb alkotmányos szervének, a Közgyűlésnek és a Tanácsnak ülészakán megjelennek a tagállamok legfőbb politikusai s így a genfi milieu egyedülálló lehetőséget biztosít minden állam politikusának, hogy az országát érdeklő problémákat a többi országok politikusaival feltűnés nélkül megtárgyalhassa.

Parlamenti hasonlaltal élve, a Népszövetség politikája mindenkor megnyilvánulásában a tényleges erőviszonyok tükrözője, a többségi akarat kifejezője. Más szóval az a Magyarországon gyakran hangoztatott vád, hogy a Népszövetség a győzteseknek a zsákmány biztosítására irányuló szövetkezése, a következőképp értelmezendő helyesen: a Népszövetségben ma, egyedülálló helyzeténél fogva, döntő szerepet játszik Franciaország s e helyzeti előnyben társai: kis szövetségesei. A győztesek nagyhatalmi csoportját bizonyos érdekközösség ma is összefűzi, s így egymás támogatói a Népszövetség kebelén

belül folyó politikai harcokban. Mihelyt azonban az idő folyásával, a körülmények változásával, vagy a hatalmi erők eltolódásával változás áll be ezen a téren, s a francia erőtenyezővel más erőtenyezők sikeresen fel tudják venni a harcot, abban a percben megváltozik Franciaországnak a Népszövetségen belül való helyzete is és a nemzetek közötti erőcsoportosulás más irányvonalak szerint fog igazodni. Hasonlóképpen, amikor a világpolitikai helyzet Genfben a magyar érdekek ellen fordul, ez nem azt jelenti, mintha a Népszövetség magyarellenes politikát követne, hanem azt, hogy az adott nemzetközi politikai helyzetben erősebb volt azoknak a nemzeteknek a befolyása, amelyek Magyarországgal szemben állanak, mint azoké, amelyek a magyar ügyet magukévá tették.

A Népszövetség kebelén belül minden tagállam egyforma jogokat élvez, ami kifejezésre jut abban is, hogy a Közgyűlésen, bár minden állam három delegátussal képviseltetheti magát, szavazati joga csak egynek van közűlök. De teljes jogegyenlőség — s ez igen fontos a Népszövetség helyes megértése szempontjából — csak eszmei világban képzelhető el. A genfi gyűlekezetben, mint minden más emberi együttesben, a tagok jogegyenlősége ellenére, az egyes delegátusok személyi kiválóságán kívül, döntő szerep jut a nemzetek egymáshoz való relatív nagyságának, hatalmának és gazdagságának is. Mint ahogy valamely nagyvállalat közgyűlésén más szerep jut annak, aki többezer részvény boldog tulajdonosa és más annak, aki mindössze két-három részvényt rejteget zsebében. A Népszövetség pedig azzal honorálja egyes nemzeteknek a többiekét felülmúló jelentőségét és fontosságát, hogy elismeri őket nagyhatalmagnak és a Népszövetség Tanácsában állandó tagságot biztosít számukra.

A Népszövetség teljes tiszteletben tartja minden tagállamának szuverénitását. Ellenben a nemzetközi együttműködés gyakran a szuverénitásnak önként vállalt részleges korlátozásával valósítható csak meg. A Népszövetségnek nagy jelentősége, hogy ez az önkéntes korlátozás oly területeken is érvényesül (pl. kisebbségvédelem), ahol azelőtt teljesen elképzelhetetlen lett volna, s kiterjedésében idővel fokozatosan mélyül. A szuverénitást védi a Népszövetség, amikor alapokmánya a Tanács vagy Közgyűlés határozatainak érvényességét egyhangú szavazás kötelezettségéhez köti. Ez a sokszor kifogásolt egyhangúsági kötelezettség minden tagállam részére bizonyos minimális védelmet biztosít, mert lehetetlenné teszi, hogy a többség valamely tagállam akaratát az érdekelt állam akaratára ellenére ráerőszakolhassa.

A Népszövetség, mint már említettem volt, nem zárja ki a háború lehetőségét, illetve bizonyos esetekre engedélyezi a fegyveres megtorlást. Ellenben igyekszik kikerülni a háborút, amikor az emberileg lehetséges, mindenképp megnehezíti a fegyveres összeütközés kitörését és nagyban növeli a háború kockázatát, súlyosbítja annak minden következményét. Egyben kötelezi tagjait, állapotodjanak meg abban, hogy együttesen megvizsgálják minden háborús veszedelemmel fenyegető vagy legalább is a béke megzavarására alkalmas helyzetet, az egymás között felmerülő súlyosabb természetű ellentétek megszűn-

tetése céljából pedig r. vagy a Népszövetség alapokmányának 13-ik szakaszában körülírt választottbíróági eljárást veszik igénybe, vagy 2. kikérik a hágai állandó Nemzetközi Bíróság döntését, vagy 3. a vitás ügyet, az alapokmány 15. szakasza értelmében a Tanács (illetve bizonyos esetekben a Közgyűlés) elé terjesztik pártatlan megvizsgálás céljából. A Tanács határozata nem ítélet, sem pedig bírósági döntés. Még csak nem is kötelező az érdekelt félre nézve. De ha a Tanács határozatát — az érdekelt fél szavazatát bele nem számítva — egyhangúan hozza, ezzel egy nagy tekintéllyel rendelkező nemzetközi testület véleményét nyilvánítja, mely erkölcsi hatását előbb-utóbb érezteti a határozattal sújtott állammal. A határozatnak megvan az a fontos jogi következménye is, hogy amennyiben az államok egyhangúan fogadták el a határozatot, a tagállamok kötelezettséget vállalnak, hogy a határozatot elfogadó állammal szemben nem lépnek fel fegyveres erővel.

Ézek az eljárási módok, amennyiben a felek részéről a minimális jóakarát és őszinteség megvan, sok háborús viszálynak elhintett magvát pusztíthatják el. S ez az a határ, ameddig ma elmennünk lehet, mert mindazok a kísérletek, amelyek 1920 óta arra irányultak, hogy a Népszövetség alapokmányának hiányait pótolják, meddőnek bizonyultak. Ilyen kísérletnek tekinthető az úgynevezett Briand-Kellogg-paktum is, mely egyetemesebb ugyan a Népszövetség alapokmányánál — amennyiben aláírta Amerika is — és kimondja a háborúnak végleges kiküszöbölésére vonatkozó kötelezettséget, ellenben nem gondoskodik a Népszövetséghez hasonló állandó szervezetről, tehát nincs is mód arra, hogy az egyezményt megszegő fél ellen a többiek felléphessenek és eljárást indíthassanak.

Mi adja akkor a Népszövetségnek nagy erejét, a világpolitika alakulására való kétségtelen, mind inkább növekvő befolyását? Az a tény, hogy a Népszövetség a világsajtón keresztül szövetkezett a világ közvéleményével és tevékenységét a nagy nyilvánosság ellenőrzése alá helyezte s amikor tanácskozásait nyilvánosakká tette, ezzel oly forradalmi újítással lépett a világ elé, amelynek nincsen mása a diplomácia eddigi történetében. Aki valaha látta akár a Közgyűlést, akár a Tanácsot munkaközben, amikor a szónokot láthatóan megkapja, hogy szeme előtt a világ csaknem valamennyi államának képviselője ül feszült figyelemmel, egyben, más elhelyezésben, de ugyanabban a teremben, a világ sajtójának mintegy másfélszáz ismert nevű munkása, akik minden jelentősebb szót percek alatt szétröpítenek a világ minden tája felé, csak az érti meg a Népszövetségnek mindinkább fokozódó jelentőségét és irányító hatását, csak az eszmél arra, hogy ebben a munkában való minél tevékenyebb részvétel nem a Népszövetségnek érdeke, de érdeke elsősorban annak a nemzetnek, mely képviselőjét oda kiküldötte.

Új diplomata-típus van itt kialakulóban, melytől új képességeket, fokozottabb szaktudást kíván meg az élet, egyben új újságíró-típus, amelynek, ha be akar válni a genfi atmoszférában, a diplomataéhoz hasonló képességekkel és szakismeretekkel kell felruházottnak lennie. És ennek az újfajta nyilvánosságnak állította a Népszövetség szolgál-

latába az 1932 február másodikán üzembehelyezett pranginsi nagy rádióállomását, mely 1932 február 18-án azt a kultúrtörténeti szempontból egyedülálló rekordot állította föl, hogy a Közgyűlésnek a kínai-japán konfliktusban hozott határozatát még aznap eljuttatta Shanghaiba, onnét további három órán át tartó közvetítéssel eljuttatták Nankingba, a kínai külügyminisztériumba, az angol szöveget ugyanott kilenc óra alatt lefordították kínai nyelvre és február 19-én a húszezer kínai szót tartalmazó határozatot minden kínai napilap közölhette.

A nagy nyilvánosságnak ez az ellenőrzése oly tényező, amellyel még a nagyhatalmaknak is komolyan számolniuk kell.

A Népszövetség minden cselekedetével bizonyítja, hogy a lassú evolúciónak híve s nem képzeli, hogy a fennálló politikai ellentéteket máról holnapra ki lehessen küszöbölni. S a Népszövetségnek az elmúlt két évben tapasztalt krízisét elsősorban éppen az okozta, hogy a leszerelés kérdésében az eddigitől eltérő, gyors megoldást kereső lépésre határozták el magukat azok, akik a leszerelési konferencia összehívásának szellemi kezdeményezői voltak. A megfontolás az volt, hogy a leszerelést vagy akár csak a fegyverkezés korlátozását valamennyi érdekelt állam együttes hozzájárulásával lehet csak megvalósítani s mivel a Népszövetségnek nem tagjai oly államok, mint az Észak-amerikai Egyesült Államok vagy Szovjetország (ez 1931-ben volt), meg kell próbálkozni általános nemzetközi konferencia egybehívásával, melynek tagjai lehetnek az említett államok is. Ez a leszerelési konferencia a maga folytonos párhuzamos ülésezéseivel bizonyos fokig gátlóan hatott a Népszövetség egész tevékenységére, és csakhamar kiderült az is, hogy akár leszerelésről, akár a fegyverkezés korlátozásáról legyen szó, addig nem lehet pozitív eredmény elérésére számítani, amíg bizonyos általános politikai kérdések előzetesen nem tisztázottnak (ilyen kérdés volt például a Németország által felvetett jogegyenlőség problémája), amíg nem sikerül Európa politikai egéről az általános megértést elhomályosító felhőket elkergetni. A helyzet helyes megítélésénél számba kell venni azt is, hogy a leszerelési konferenciának hosszú hónapokra terjedő munkássága alatt a Népszövetség voltaképpen alkotmányos szervei, a Közgyűlés és a Tanács, nem is foglalkoztak a leszerelés kérdésével.

HA MOST AZT VIZSGÁLJUK, mely tényezők akadályozzák a nagyközönséget tisztánlátásában, hivatkozom elsősorban Eden lordra, Anglia népszövetségi főmegbízottjára, aki a helyzetet a következő szavakkal jellemezte:

„Számos kritika hangzik el a Népszövetség ellen, mert félreértik ennek az intézménynek a természetét. A Népszövetség nem biztos szer minden elképzelhető baj ellen, nem csodaszer a világ bajainak gyógyítására. A Népszövetség elsősorban arra szolgál egész szervezetével, hogy elősegítse, megkönnyítse a nemzeteknek egymás között való érintkezését, bizonyos problémáknak megtárgyalását. Értéke attól függ, miképpen tudjuk ezt a lehetőséget felhasználni. Bölcsesége nem lehet nagyobb, mint ama államférfiak kollektív bölcsesége, akik ezt az intézményt céljaikra felhasználják. Minél többen, minél őszintébben támogatják, eredményei annál kézzelfoghatóbbak lesznek. Az angol kormány

egész külpolitikáját a Népszövetségre alapozta annak létrejötte óta s kívánja, hogy minél inkább kifejezője legyen a világgözösség egyetemes érdekeinek.“

Tekintetbe kell venni, hogy a tagállamok nem egyforma önzetlenséggel vesznek részt a közös munkában, aminthogy nem is várható, hogy oly újszerű intézménynél, mint aminő a Népszövetség, minden résztvevő egyforma értékű munkával járuljon hozzá a közösség tevékenységéhez. Hasonlóképpen sokan nehezen értik meg, hogy a Népszövetség komoly sikereket csak akkor érhet el, ha a fölmerülő problémák a világproblémák perspektívájába beállítottan kerülnek elébe. Más szóval a Népszövetség nem szolgálhat tisztára egyoldalú nemzeti érdekeket, mint ahogy ha valamely parlamentben javaslatot nyújtanak be mondjuk a kartelekről, ezt a javaslatot nem lehet tisztán a karteltulajdonosok érdekében elbírálni, hanem tekintettel kell lenni a másik félnek, a fogyasztóknak egyetemes érdekeire is.

Tekintetbe kell venni, hogy az évszázados hagyományokkal bíró diplomácia nem tette minden ellenkezés nélkül magáévá a népszövetségi új diplomácia eszközeit és metódusait. Bizonyos sűrűlődsnek nyomai lépten-nyomon tapasztalhatók s a vezető politikai köröknek is időt kell hagyni annak megszokására, hogy a belpolitikának a parlamentek által való demokratizálódása után részt kér a köztevékenységben a külpolitika terén is a legközvetlenebbül érdekelt fél: az adófizető polgárok milliói.

Tekintetbe veendő végül az az ellenállás is, melyet a nemzetek fegyverkezését szolgáló nehézipar fejt ki a Népszövetség békemunkája ellen. A Waterlooi csata alkalmával az angolok összesen tízezer lövedéket használtak el. A világháborúnak szükséglete 173 millió igen költséges lövedék volt — a nyugati fronton, a nagy támadások idején, naponta egymillió lövedéket is elhasznált a két fél — s tizenöt-ezer különböző kaliberű ágyú ontotta gyilkos tüzét az ellenfélre. A háború elpusztított körülbelül ötezer hajót tizenkét millió tonna úrtartalommal s ha még hozzávesszük a tankok, egyéb fegyverek, felszerelési cikkek, élelmiszerek és szállítóeszközök értékét egyfelől, másfelől az elpusztult és elpusztított anyagok értékét, halavány fogalmat alkothatunk magunknak arról, minő horribilis hasznot hajtott bizonyos iparágaknak a négy esztendeig tartó világégés. Elképzelhető, hogy ezek az érdekeltségek nem nézik jó szemmel a Népszövetségnek a béke megóvására irányuló tevékenységét s mivel a világsajtó tekintélyes részét sikerült érdekeltségi körükhöz kapcsolni, sok embernek és sok olvasónak fogalma sincs arról, hogy amikor célzatosan megírt újságcikkek hatása alatt lenéző mosollyá! bírálja a Népszövetségnek lassú, gyakran nagy nehézségekbe, ütköző, felelősséggel teljes munkáját, voltaképpen a háborús iparnak befolyásolja, egyben önkéntelen szövetségese.

Az elmondottak — s ez a másik oldala az éremnek — nem jelentik azt, mintha a Népszövetséget nem lehetne, sőt nem kellene bírálni. A helyesen alkalmazott, főképpen pedig a dolgok és tények ismeretén alapuló kritika az üdítő, növényeket fejlődésre serkentő tavaszi eső hatásával lehet a Népszövetség további fejlődésére. A Nép-

szövetség maga elejétől fogva nagy érdeklődéssel kísérte nyomon, tevékenysége minő hatást kelt a világ közvéleményében. Információs osztálya külön kiadás formájában közli naponta a világsajtóban a Népszövetséggel kapcsolatban elhangzott kritikákat, megjegyzéseket, gondolatokat s nincs az a javaslat, melyet ne a legnagyobb figyelemmel vizsgálnának meg. A Népszövetség további kiépítésére irányuló munkában résztvehet bárki, ha azt kellő tárgyilagossággal és megfelelő hozzáértéssel teszi. Tény az is, hogy bár sok szó hangzott el a Népszövetség reformjáról az elmúlt két esztendőben, ezirányú konkrét javaslat ide be nem érkezett.

Viszont elszoruló szívvel állapítom meg, hogy amikor kevés nemzet van, mely nehéz sorsában többet nyerhetne a népszövetségi munkában való szívós részvétellel mint a magyar, éppen a magyar sajtóban jelenik meg a legtöbb tájékoztatásra, a viszonyok és erő-tényezőik teljes félreismerésére valló cikk és hozzászólás. Javult a helyzet, amióta önálló képviselője van itt a Magyar Távirati Irodának, s remélhetően nincsen távol az az idő, amikor a magyar sajtó legjobb embereinek csatasorba állításával aktív tényezőjévé válik a magyar külpolitikai tevékenységnek. Hogy a magyar nyelvhez elszigeteltségénél fogva kevesek férhetnek hozzá, az senkit a munkától ne riasszon el, mert tapasztalatom szerint minden nemzet információs szolgálata oly tökéletes manapság, hogy bármely nyelven megjelenő súlyos hozzászólás, szakszerű kritika, mindig eljut azokhoz, akikhez címezve van s akiket az elsősorban érdekel.

HA MOST A NÉPSZÖVETSÉGNEK Magyarországgal való kapcsolatát vizsgáljuk, pontokba szedetten az alábbiakra szeretném a figyelmet felhívni:

1. A magyar közönség nem tudja feledni, hogy a Népszövetség a háború szülötte és alapokmánya bevezető részeként szerepel valamennyi úgynevezett párizskömyéki békeszerződésnek. Akik jelen voltak az intézmény születésénél, azok azt állítják, hogy szükség volt erre a diktatórikus módszerre, mert különben soha jelen formájában a Népszövetség életre nem kelhetett volna, ha pedig nincsen Népszövetség, ma minden nemzet a teljes jogbizonytalanság állapotában volna. Az kétségtelen, hogy azok, akik a Népszövetséget valóban eszmei célkitűzésében látják, szívesen vennék, ha az intézményt végérvényesen meg lehetne szabadítani ettől az öröklött hibájától, hogy legyen az, aminek alapítói szánták: a békének minden partikuláris érdeken felülemelkedő centrális biztosítószélepe. A probléma megoldásának kizáróan jogi vonatkozásai vannak és semmi akadálya annak, hogy a magyar jogászvilág, tárgyalásra alkalmas tervezetek közlésével, a talajt a kellő reformra előkészítse.

2. Nemzetközi politikában a helyzet folytonosan változó. Ahogy ma a Népszövetség keretén belül a világot irányító nagyhatalmak liberális és demokratikus világfelfogása érvényesül, azonkép elképzelhető, hogy amennyiben a legbefolyásosabb nemzetek belpolitikai helyzete lényegesen megváltoznék, a Népszövetség keretén belül is automatikusan ez a megváltozott világfelfogás jusson uralomra. Ezért

igen fontos az úgynevezett jelenlét politikája. Mindenütt ott kell lenni, mindenütt meg kell próbálni a többségével ellentétes felfogást érvényesíteni, mert csak úgy remélhető, hogy adott alkalommal s megfelelő körülmények között Magyarország nemzeti céljait illetően pozitív eredményt elérhessen.

3. További sajátossága a genfi atmoszférának, hogy legbefolyásosabbak azok a delegációk, amelyeknek tagjai a saját nemzeti érdekeik hathatós képviseletén kívül tevékeny, aktív szerepet vállalnak a Népszövetség minden egyéb munkakörében. Magyar részről Apponyi Albert gróf felelt meg eszmei módon ennek a követelménynek, s óhajtható volna, bár lenne minél több utóda, nehogy azzal a váddal illethessenek bennünket, hogy kizáróan egocentrikus, gravaminális politikát folytattunk.

4. A Népszövetség ma már mélyen belegyökerezett a világ köztudatába. Aki figyelemmel kíséri a francia, olasz, de főképp az angol-szász nemzetek irodalmát és nevelési politikáját, láthatja, hogy új nemzedék van felnövekvőben, melynek lelkében mély nyomot hagyott a népszövetségi eszme híveinek céltudatos, nagyszerűen megszervezett propaganda tevékenysége. Ezzel a felfogással oly kis nemzet, mint aminő sajnos, a világháború befejezése óta Magyarország, nem szállhat szembe, vagy ha teszi, saját maga vallja kárát politikájának.

5. A magyarságnak egyik legfontosabb, legégetőbb politikai problémája a kisantant államok területén élő kisebbségi magyarok helyzete. A kisebbségi problémával kapcsolatban különösen nehéz szívvel van a magyar nemzet a Népszövetséggel szemben, mert a közfelfogás szerint a Népszövetség ezen a téren nem teljesíti vállalt kötelezettségét. Ha tárgyilagosan akarunk ítélni, következőképp áll a helyzet: az úgynevezett kisebbségi szerződések határozott jogokat biztosítanak a kisebbségeknek, ellenben a Népszövetség csak kisebbségvédelmet, nem pedig kisebbségi jogot ismer. Más szóval a Népszövetséget nem ruházták fel azzal a joggal, hogy a kisebbségi szerződésekben lefektetett jogokat az érdekelt államokkal szemben erőhatalommal is érvényesíthesse, a kisebbséget nem ismerheti el jogfélnek, a tények kivizsgálására nincsen hatásköre s határozatában a fél benyújtotta adatokon kívül kizáróan az érdekelt államok kormányainak közlésére támaszkodhatik. Kétségtelen, hogy ez a helyzet eléggé sajnálatos. Viszont meddő kritika sem célravezető, hanem törekedni kell arra, hogy a kisebbségvédelem rendszere a Népszövetség keretén belül tökéletesíthessék. A népek önrendelkezési jogát a háború szentesítette, ennek az elvnek uralomrajutása juttatta állami önállósághoz, területi gyarapodáshoz az utódállamokat. Biztosra vehetjük, hogy ennek az elvnek a védelmében számos önkéntes szövetségesre számíthatunk, ha megtaláljuk a problémának általános, nemzetközi vonatkozásban is helytálló beállítását. Amellett mi a magunk részéről se merítettünk még ki cselekvéseinkben minden szükséges lehetőséget, így ma sincs orgánom, mely német, francia vagy angol nyelven rendszeresen tájékoztatná az érdekelteket, tehát például a Népszövetség kisebbségi osztályát a kisebbségi sajtónak megnyilatkozásairól, úgyszintén seholsem láttam oly írást vagy nyomtatványt, mely gyakorlati

módon ismertetné a mai kisebbségvédelem lehetőségeit, s mely például arra az elemi követelményre figyelmeztetné a kérelmezőket, hogy kérvényüket szereljék fel minden bizonyító erővel bíró okmány hiteles másolatával, mert bizonyító eljárás hiányában a Népszövetség vagy kénytelen egyszerűen elutasítani a petíciót, vagy határozatát csak a bepanaszolt kormány válasziratában foglaltakra alapíthatja.

6. A magyar közvélemény érdeklődésének egyik fő tárgya a népszövetségi alapokmány 19. szakasza. Ez a szakasz — hogy idézzem Avenolnak, a Népszövetség főtitkárának szavait — a népszövetségi alapokmány egyik legjelentősebb része, mert elengedhetetlen egyensúlyának biztosítására. Ha a háborút számúzzuk a viták elintézésére alkalmas eszközök sorából, ha nem akarunk erőszakos eszközökhöz fordulni, hogy véget vessünk bizonyos tűrhetetlen helyzeteknek, akkor szükség van oly békés eljárásra, melynek segítségével revízió alá legyenek vehetők ezek a helyzetek. Ez a szakasz tette lehetővé a revízió iránt megindított propagandát s így teljesen újszerű tényezője a nemzetközi életnek. Ha a francia kormány 1914 előtt nyilvánosan kérelmezte volna az 1871-i frankfurti békének revízióját, amely béke megfosztotta az országot Elzásztól és Lotaringiától, ez a kérelem, ha azt Franciaország Németország tiltakozása ellenére fenntartotta volna, casus belli-nek, háborús oknak számított volna. Ezzel szemben a 19. szakasz minden tagállamnak megadja a lehetőséget, hogy saját felelősségére, valamely érvényben lévő szerződésnek revízióját kérhesse. Azelőtt a vesztes félre volt minden kockázat, őt fenyegette újabb háború, ha nem akart veszteségébe csendben belenyugodni. Ma ellenben a kockázatot a győztes fél vállalja, mert jogi helyzetét minden percben vitássá teheti volt ellenfele, ha lefegyverzett állapotban van is.“

Eddig a főtitkár nagyjelentőségű szavai. A szakasz gyakorlati alkalmazhatóságának taglalásába beszéde során Avenol nem tért ki, mert még a világháború egyik vesztes állama sem fordult a békeszerződések megváltoztatására, revíziójára irányuló kérelemmel a Népszövetséghez. Hogy tehát világosan lássuk a jogi helyzetet, a Népszövetség Közgyűlésének vagy Tanácsának nincsen meg a joga arra, hogy a revíziót ráerőszakolhassa az érdekelt félre, ha az egyszer ellene szavazott. A népszövetségi jogrendszer fenntartja a nemzetközi jognak azt az alaptételét, hogy minden szerződés megváltozhatatlan, hacsak az érdekelt felek közösen meg nem egyeznek abban, hogy egészben vagy részben revideálják. De vájjon azért le kell-e mondanunk arról a lehetőségről, hogy revízió útján bizonyos államok közötti viszonyok megjavíthatók legyenek? Korántsem. Meg kell próbálni — hogy most Limburg szavait idézzem, — befolyásolni az érdekelt államok közvéleményét és pedig vagy közvetlenül, vagy a semleges és nem érdekelt államok közvéleményén keresztül. És idővel eljutunk oda, hogy a tegnapi győztes állam hajlandó lesz volt ellenfelével leülni a Népszövetség zöld asztalához, hogy együttesen keressék az újabb, több évre szóló megegyezés békés lehetőségeit. Kétségtelen, hogy a 19. szakasz alkalmazhatóságának kérdésében is számos jogkérdés vár még bővebb kifejtésre és sajnálhatjuk, hogy a nemzetközi

jogi irodalmat ebben a részében nem gyarapítja gyakrabban magyar szaktudás, magyar ész irányító munkája.

7. Gyakran hallom azt az ellenvetést is, minek menjünk Genfbe, amikor ott ügyeinkben tőlünk teljesen távolálló, körülményeinket nem ismerő emberek döntenek? Ha nem csodálkozunk azon, hogy a parlamentbe kerülő képviselőnek folyton állást kell foglalnia oly kérdésekben, amelyekhez voltaképpen nem ért, mert nem is érthet, és a politikában való aktív részvétel feltételezi minden, a nemzet érdekeivel összefüggő probléma iránt való köteles érdeklődést és foglalkozást, el kell fogadnunk azt is, hogy lehetnek politikusok — és számuk minden évben örvendetesen emelkedik—akik egy világparlamentben a nemzetközi politika minden problémája iránt egyforma érdeklődést tanúsítanak és képesek arra, hogy ezekhez a kérdésekhez szakszerűen hozzá is szóljanak. A magyar politikusoknak hozzá kell szokniok ahhoz, hogy a nemzeti problémákon kívül szavuk lehet a nemzetközi problémák irányításában is és ha másoktól megkívánjuk, hogy hozzáértéssel, szeretettel foglalkozzanak a mi dolgainkkal, ugyanazok tőlünk is megkívánhatják, hogy más Országok, más világrészek fájdalmi, bajai iránt megértéssel legyünk.

8. Végül néhány szót a Népszövetség költségvetéséről és a tagállamok járulékaikról. Uton-útfélen hallani a kritikát, hogy a Népszövetség a világ egyik legdrágább intézménye. Költségvetése évenként harmincmillió svájci frank körül mozog. Ezzel szemben a tagállamok nemzetvédelmi és fegyverkezési célokra kiadtak 1925-ben 3497 millió, 1930-ban 4112 millió, 1933-ban pedig 3471 millió aranydollárt, — s ezek a számok csak a nyíltan bevallott kiadásokat jelentik. Hol van itt az arány a két számcsoport között és vajjon sokalhatja-e az emberiség, ha a béke megóvása érdekében másfél ezrelékét fizeti annak, amit a háború önkéntelen előkészítésére készséggel megszavaz évente? A Népszövetség kiadásait a tagállamok¹ bizonyos kulcs szerint megállapított járulékaiból fedezi, és az Északamerikai Egyesült Államok — mely állam kívül áll a Népszövetség kötelékén — nemcsak számos téren fejt ki igen szoros együttműködést, de minden oly értekezlet vagy konferencia költségeihez, amelyeken résztvesz, éppen olyan arányban járul hozzá, mint Anglia. A nagyobb államok, elsősorban az angolszász világ nemzetei erkölcsi kötelezettségnek tekintik a hozzájárulás összegének megfizetését. Ennek megfelelően újabban meglehetősen erős ellenzéki légkör keletkezett oly államokkal szemben, amelyek nagyobb összegekkel hátrálékban vannak. Igazságos-e vagy sem egyes tagállamoknak ez a felfogása oly tagállamokkal szemben, amelyek önhibájukon kívül kerültek igen súlyos gazdasági helyzetbe, most nem kutatjuk, csak megállapítjuk, hogy a Népszövetség munkájában való minél intenzívebb, gátlásoktól mentes közreműködéssel minden állam, legyen kicsi vagy nagy, csak nyerhet.

RADISICS ELEMÉR

¹ Ma hatvan tagállama van a Népszövetségnek. Ha továbbra is fenntartják kilépő szándékukat, Japán kilépésével 1935 március 27-én, ez a szám ötvenkilencre, 1935 október 15-én pedig, Németország kilépésével, ötvennyolcra fog csökkenni.